

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРУ МЕТОДОМ СОЦІАЛЬНОГО ЛАРПІНГУ

Косенко Юрій Миколайович,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID: 0000-0003-2723-2031

Researcher ID: A-2452-2019

У статті висвітлено проблему соціального ларпінгу як ефективного методу формування соціальних навичок у дітей з розладами аутистичного спектру (РАС). Висвітлено типові труднощі дітей з аутизмом, які проявляються в стійких складнощах соціальної взаємодії, комунікації, формуванні взаємин та наявності повторюваної, стереотипної поведінки. Наголошено, що такі діти часто демонструють уникання соціальних контактів, емоційну нестійкість, обмежений словниковий запас, що зумовлює потребу у спеціально організованих методах розвитку соціальних навичок.

У дослідженні акцентовано увагу на потенціалі соціального ларпінгу як інноваційного підходу до формування соціальної компетентності дітей з аутизмом. На основі праць S. Bowman, T. Henriksen, T. Wrigstad, T. Sumenko та інших учених описано сутність соціального ларпінгу як різновиду рольової симуляції, що забезпечує безпечне, контрольоване і водночас реалістичне середовище для моделювання соціально значущих ситуацій. Підкреслено, що рольове проживання сценаріїв сприяє розвитку комунікації, навичок співпраці, регуляції емоцій, забезпечує подолання тривожності та агресії, формує здатність переносити набуті моделі поведінки у повсякдення.

У публікації висвітлено організаційні та методичні умови впровадження соціального ларпінгу: структурованість сюжетів, використання візуальних та вербальних підказок, адаптація середовища, підготовка атрибутів і сенсорна профілактика. Особливу увагу приділено ролі педагога як фасилітатора.

Наведено приклади соціальної симуляції. Продемонстровано практичні можливості методу у створенні умов для тренування послідовності дій, ініціації контактів, виконання рольових завдань та дотримання соціальних правил. Автор підкреслює, що соціальний ларпінг є дієвим інструментом розвитку соціальної компетентності дітей з РАС, який дозволяє ефективно занурювати дітей у структуровані соціальні ситуації та формувати в них новий соціальний досвід.

Ключові слова: діти з розладами аутистичного спектру, розвиток соціальних навичок, інклюзивна освіта, спеціальна освіта, соціальний ларпінг, корекція, комплексний підхід, мовленнєва діяльність, комунікативна компетентність, порушення мовлення, тяжкі порушення мовлення.

Kosenko Yurii. Development of social skills in children with autism spectrum disorders using the method of social larping

The article highlights the problem of social larping as an effective method of forming social skills in children with autism spectrum disorders (ASD). It highlights typical difficulties of children with autism, which are manifested in persistent difficulties in social interaction, communication, relationship formation and the presence of repetitive, stereotypical behavior. It is emphasized that such children often demonstrate avoidance of social contacts, emotional instability, limited vocabulary, which determines the need for specially organized methods of developing social skills.

The study focuses on the potential of social larping as an innovative approach to the formation of social competence in children with autism. Based on the works of S. Bowman, T. Henriksen, T. Wrigstad, T. Sumenko and other scientists, the essence of social larping is described as a type of role-playing simulation that provides a safe, controlled and at the same time realistic environment for modeling socially significant situations. It is emphasized that role-playing scenarios promotes the development of communication, cooperation skills, emotion regulation, provides overcoming of anxiety and aggression, forms the ability to transfer acquired behavioral models into everyday life.

The publication indicates the organizational and methodological conditions for the implementation of social larping: the structure of plots, the use of visual and verbal cues, adaptation of the environment, preparation of attributes and sensory prophylaxis. Particular attention is paid to the role of the teacher as a facilitator.

An example of social simulation is given. The practical possibilities of the method in creating conditions for training the sequence of actions, initiating contacts, performing role tasks and observing social rules are demonstrated. The author emphasizes that social larping is an effective tool for developing social competence of children with ASD, which allows effectively immersing children in structured social situations and forming new social experience in them.

Key words: children with autism spectrum disorders, development of social skills, inclusive education, special education, social larping, correction, comprehensive approach, speech activity, communicative competence, speech disorders, severe speech disorders.

Вступ. Сучасні підходи в роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру (РАС) спрямовані на створення умов, які забезпечують їхній соціально-комунікативний розвиток. Одним із ключових завдань фахівців є фор-

мування соціальних навичок, що дозволяють дитині ефективно взаємодіяти з оточенням, розуміти соціальні сигнали, дотримуватися правил поведінки та будувати взаємини з однолітками й дорослими. Оскільки діти

з РАС часто мають труднощі з перенесенням набутих умінь у реальні ситуації, ефективні методи навчання мають включати практичний компонент.

Однією з інноваційних технологій, що набуває актуальності у сфері корекційно-розвиткової роботи, є соціальний ларпінг – рольове моделювання соціальних ситуацій, що передбачає активне проживання дитиною певної соціальної ролі. На відміну від традиційних методів навчання, що часто базуються на спостереженні або читанні соціальних історій, соціальний ларпінг дозволяє створити безпечний простір для експериментування з поведінкою, повторення соціальних сценаріїв та поступовим закріпленням необхідних навичок. Такий підхід поєднує елементи гри, театралізації та повсякденних життєвих ситуацій, завдяки чому стає доступним, мотиваційним й емоційно значущим для дитини.

Попри зростання інтересу до соціального ларпінгу як методу педагогічного впливу, у науковій літературі питання його системного застосування у роботі з дітьми з розладами аутистичного спектру ще недостатньо досліджене. Це зумовлює потребу в комплексному аналізі можливостей, переваг та умов ефективного використання цього методу у практиці корекційно-розвиткової роботи.

Матеріали та методи. Для реалізації дослідження нами використано: аналіз, синтез, узагальнення та порівняння наукових ідей щодо розвитку соціальних навичок у дітей з розладами аутистичного спектру методом соціального ларпінгу.

Результати дослідження. Розлади аутистичного спектра – це комплекс психологічних розладів, що включає широкий діапазон нетипових поведінкових проявів і труднощів у соціальній взаємодії та комунікації з людьми, а також визначається звуженим колом інтересів і схильністю до повторюваних дій. У клінічних протоколах Американської психіатричної асоціації та Національного інституту здоров'я і якості медичної допомоги Великої Британії (NICE) РАС окреслюють як стійкі порушення соціального спілкування та взаємодії, що проявляються в різноманітних повсякденних ситуаціях. Ознаками аутизму є:

- недостатній рівень соціально-емоційної взаємодії, що може проявлятися у труднощах ініціювання контакту, проблемах у веденні діалогу, відсутності інтересу до соціального оточення, зниженні здатності ділитися переживаннями, відсутності соціальної ініціативи тощо;

- труднощі з невербальною комунікацією, які проявляються у слабкій узгодженості між вербальними і невербальними засобами спілкування, обмеженому використанні жестів, міміки та рухів, недостатньому підтриманні зорового контакту;

- ускладнення, пов'язані з формуванням і підтриманням соціальних взаємин, що проявляються в труднощах регулювання поведінки в різних соціальних ситуаціях, у неспроможності встановлювати чи підтримувати стосунки з однолітками або у відсутності інтересу до соціальної взаємодії.

Для осіб з аутизмом також типовими є стійкі повторювані моделі поведінки, обмежені інтереси та схильність до одноманітної діяльності. Серед характерних проявів відзначаються: повторювані рухи або стереотипне мовлення (монотонні моторні дії, впорядковування предметів за певним принципом, ехололія, уживання незвичних фраз); потреба у незмінності (суворе дотримання звичного режиму, ритуалізована поведінка, емоційне реагування на найменші зміни, залежність від сталих маршрутів чи повторюваних дій); надмірно вузька сфера інтересів (зосередження на конкретних предметах або темах, надмірна прив'язаність до нестандартних об'єктів тощо); порушення сенсорної чутливості (занадто сильні або ослаблені реакції на сенсорні подразники, що проявляється байдужістю до болю, негативними реакціями на звуки, світлові стимули, текстури, рухи тощо) [7; 10].

Як бачимо, більшість дітей з РАС є соціально дезадаптованими, з нестабільною поведінковою лінією, порушеннями емоційно-вольової та комунікативної сфер, бідним активним і пасивним словником. Характерним для дітей із аутизмом є уникання соціальних контактів, усамітнення, домінування предметно-маніпулятивної діяльності тощо.

Ураховуючи значні труднощі дітей з РАС у сфері соціальної взаємодії, особливу актуальність набувають методи, здатні безпечно та поступово формувати необхідні комунікативні навички в умовах, наближених до реального життя. Одним із таких інноваційних підходів є соціальний ларпінг.

S. Bowman, T. Henriksen, T. Wrigstad під соціальним ларпінгом (Social LARPing) розуміють різновид рольової симуляції, у якій учасники занурюються в соціальні ситуації, моделюють взаємодію, виконують ролі та розв'язують проблеми в штучно створеному, але реалістичному середовищі. S. Bowman наголошує на тому, що рольова симуляція має великий потенціал у соціальному та освітньому розвитку дітей, створюючи досвід втілення, переживання відповідних соціальних ролей. T. Henriksen підкреслює важливість соціального ларпінгу у формуванні й розвитку міжособистісних навичок, соціального інтелекту та здатності дітей працювати в групах [2; 3].

У наукових джерелах цей метод зустрічається під назвами «Educational LARP», «Applied LARP», «Pedagogical LARP», «Social simulation LARP». Багато спільного є в соціальному ларпінгу та творчій драмі (Creative drama).

На думку Т. Суменко, соціальний ларпінг – це різновид рольової гри із соціально значущим контентом. Це безпосереднє виконання дій, яке притаманне персонажу. За авторкою, тематика соціальних ларпінгів формується з індивідуальних проблемних запитів дітей та спрямовує їх набутий соціальний досвід (в межах ларпінгу) у інтеграційне русло побутового життя [11].

Схожі погляди знаходимо в В. İċyüz, R. İċyüz, E. Efil̇ti. Учені досліджували феномен соціальної компетенції у дітей з аутизмом. На їхні переконання метод креативної (творчої) драми утворює імпровізоване

середовище для спілкування та взаємодії. Креативна драма, як і соціальний ларпінг використовують рольове проживання ситуації, у якому людина тимчасово бере на себе певний соціальний статус, поведінкову модель або роль. За авторами, цей метод покращує навчальні та соціальні навички та позитивно впливає на загальний розвиток дитини з РАС. Креативна драма забезпечує імпровізоване середовище для спілкування та взаємодії, дозволяє дітям з аутизмом генерувати ідеї та долати боязкість у класі чи школі, дитячому середовищі у цілому [4].

W. Sanders та J. Rivers наголошували на компетентності вчителів у набутті та розвитку дітьми означеної категорії соціальних навичок. Адже вони повинні спостерігати за дітьми, створювати умови, коригувати середовище, продумувати сюжети і готувати драматичні заняття.

T. Arda Tuncdemir рекомендує спільну діяльність дітей і педагога в рольовій симуляції. У вирішенні проблеми вчитель повинен створити відповідне «середовище» в класі, заохочувати дітей враховувати погляди інших учасників та практикувати навички співпраці. Цей метод робить заняття в школі більш динамічними та допомагає створити інклюзивний, інтерактивний простір, де учні відчувають себе повноцінними учасниками змодельованої соціальної ситуації. Водночас, дослідниця наголошує на підготовці вчителів до такого різновиду практик. Погано сплановані заходи можуть негативно вплинути на мотивацію та бажання учнів долучатися до рольових симуляцій [1].

Стан розвитку соціальних навичок у дітей з розладами аутистичного спектру досліджував J. Wilde, який вбачав подолання агресії в цих дітей шляхом застосування методик соціального ларпінгу. На його думку на заняттях під час рольової симуляції, занурення в соціальні ситуації, виконання ролей у дітей відбувається перенаправлення уваги й вони поступово починають контролювати гнів, що зменшує в них агресивну поведінку [5].

Як бачимо, соціальний ларпінг постає перспективним інноваційним інструментом розвитку соціальної компетентності дітей з РАС, оскільки забезпечує безпечне, реалістичне та кероване середовище для моделювання соціальних ситуацій. Зарубіжні та українські дослідники одноставно підкреслюють, що рольова симуляція сприяє формуванню комунікативних умінь, навичок співпраці, соціального інтелекту, зниженню тривожності та агресії, а також створює умови для перенесення набутих моделей поведінки у повсякденне життя.

Водночас, бракує практико орієнтованих досліджень спрямованих на опис конкретних різновидів рольових симуляцій, у яких би діти з аутизмом занурювалися в соціальні ситуації, моделювали взаємодію, виконували ролі та вирішували штучно створені проблеми в реалістичному середовищі.

Порушення розвитку у дітей з аутизмом не є незмінними чи такими, що не піддаються корекції. Досвід роботи з означеною категорією осіб свідчить, що діти

з аутизмом потрапляючи в чітко окреслені ситуації відповідно до заданої теми, можуть взаємодіяти з іншими – як за власною ініціативою, так і за підтримки візуальних, фізичних чи вербальних підказок [7].

С. Мороз стверджує, що виконуючи певну роль, дитина з РАС поступово вибудовує маршрути власної діяльності, що мотивує її до зворотного зв'язку. У результаті відбувається генералізація алгоритмів комунікації, а набуті комунікативні навички переносяться у різні ситуації, що створює основу для розвитку соціальної компетентності в дітей з аутизмом [9].

У соціальному ларпінгу наслідування відіграє важливу роль. Використовуючи цей метод важливо пам'ятати, що частина дітей з аутизмом можуть спостерігати за іншими особами (школярі, педагоги, батьки) та наслідувати їх. Здатність до наслідування в дітей з РАС, як правило, знижена або нерівномірно розвинена. Це залежить від індивідуальних особливостей кожної особи. Їхнє наслідування часто буває вибіркоким. Дитина може копіювати окремі дії, які для неї цікаві, зрозумілі або пов'язані з її власними інтересами. Інші типи дій можуть залишатися не поміченими. Деякі діти з аутизмом краще наслідують однолітків, ніж дорослих.

У роботі з дітьми з РАС важливо створювати сприятливі умови для таких учнів, а саме:

- ситуації, які розігруються повинні бути чіткими, зрозумілими та передбачуваними;
- завдання потрібно подавати окремими частинами;
- підказки повинні бути візуальними та вербальними;
- постійне тренування, можливість повторення ситуації та програвання відповідних ролей;
- створення емоційно привабливих моделей поведінки тощо.

Варто пам'ятати, що наслідування в дітей з РАС може бути прихованим. Іноді діти з аутизмом, здається не наслідують, але запам'ятовують дії, відтворюють їх пізніше та повторюють у знайомих ситуаціях [6; 8].

Застосування соціального ларпінгу передбачає дотримання низки організаційних і педагогічних умов:

- 1) кількісний склад групи може варіюватися від 3 до 20 осіб (за потреби можливе й розширення учасників);
- 2) необхідною є присутність координатора (організатора) ларпінгу, який відповідає за структуру та безпечний перебіг симуляції.

Важливо забезпечити наявність реалістичних атрибутів, тематичного одягу та інших предметів. Доречно максимально відтворити атмосферу, що відповідає обраній темі. Події можуть розгортатися як у спеціально облаштованому приміщенні, так і в реальному середовищі, яке заздалегідь презентують дітям у формі екскурсії чи ознайомчої прогулянки. Значну роль відіграє й музичний супровід, що містить характерні звуки та сприяє формуванню відповідних асоціацій у дітей з аутизмом.

Підготовчий етап соціального ларпінгу обов'язково повинен включати попереднє ознайомлення всіх учасників із його тематикою через відеоматеріали, дидактичні ігри, бесіди та спостереження. Для про-

філактики сенсорного перевантаження дітям доречно заздалегідь демонструвати предмети, одяг та способи їх застосування. Також учнів з РАС знайомлять із шумовими та музичними сигналами, які заплановано використовувати на заняттях з соціального ларпінгу (звуки природи, кроки, транспорт, скрип дверей тощо). Для цього можуть використовуватися ігри на розпізнавання та локалізацію звуків: «Вгадай, що шумить», «Звідки звук», «Чия мелодія», «Добери ілюстрацію до звуку» тощо.

Для дітей з немовленнєвими труднощами доречно розробити візуальний розклад і підібрати мотиваційне підкріплення (малювання, ліплення, конструювання). Вони допоможуть дітям відобразити враження, які вони отримують під час занурення в тему [11].

На початку соціальної симуляції організатор оголошує тему, тривалість і загальні завдання ларпінгу. Після цього учасники можуть самостійно обирати ролі, визначати необхідні ресурси, облаштовувати «робочу зону». Дітям з аутизмом на цьому етапі потрібна допомога педагога.

Старт ларпінгу позначається спеціальним сигналом (дзвіночком чи мелодією). Упродовж симуляції координатор виконує функцію пасивного спостерігача, лише за потреби м'яко скеровуючи процес. Діти можуть ініціювати власні дії, формувати підгрупи, давати інструкції одне одному, ухвалювати рішення та реагувати на них.

Хронологічні рамки соціального ларпінгу не мають меж. Він може тривати як 15 хвилин, так і кілька тижнів – залежно від задуму та педагогічної мети. Означена діяльність не потребує завчання текстів чи роботи зі сценарієм. Діти з аутизмом можуть використовувати доступні їм засоби альтернативної комунікації [11].

Важливим моментом є вихід з рольової ситуації. Інколи дітям з РАС складно це зробити. Завершення ларпінгу повинно мати чітке позначення – окремий сигнал, що інформує про припинення симуляції. Після цього всі учасники впорядковують свої робочі місця, складають реквізит та одяг у персональні бокси з яскравими позначками. Такий структурований алгоритм дій сприяє кращому запам'ятовуванню, підтримує командну взаємодію та забезпечує накопичення позитивного соціального досвіду.

У роботі з формування соціальних навичок в дітей з аутизмом доречними будуть соціальні симуляції на теми: «Магазин», «Лікарня», «Кав'ярня», «Громадський транспорт», «Школа», «Пошта», «Поліція», «День народження», «Дитячий майданчик» та інші.

Для прикладу візьмемо тему «Магазин». Соціальний ларпінг на зазначену тематику передбачає створення безпечної, знайомої та структурованої ситуації, у якій діти з аутизмом можуть потренувати навички взаємодії, комунікації та поведінки в умовах, максимально наближених до реального життя.

Структурно він складається з таких етапів: підготовчий, вступний, основний, заключний та аналітичний.

На підготовчому етапі діти знайомляться з темою за допомогою відеоматеріалів та фотографій магази-

нів, розглядають зображення товарів, каси, кошиків, грошей тощо. Педагог демонструє торгове приладдя: пластикові продукти, цінники, гаманці, іграшкову касу, пакети. Дітям дозволяють потримати предмети в руках, щоб уникнути сенсорної тривожності.

Немовленнєвим дітям доречно запропонувати візуальні картки зі словами або зображеннями «купити», «кошик», «чек», «вибрати», «платити». Створюється чіткий розклад: «вхід в магазин – вибір товару – оплата – вихід з магазину».

Важливим моментом соціального ларпінгу на тему «Магазин» є організація простору. Доречно поділити приміщення на декілька зон: вітрина, каса, черга, пакування придбаних товарів.

Доречно розмістити у кожній зоні короткі візуальні підказки (пиктограми): кошик, гроші, товар, стрілки тощо.

У вступній частині ларпінгу педагог оголошує тему. Визначаються ролі: «продавець», «покупець», «касир», «помічник» та інші (залежно від кількості учасників симуляції). Діти обирають ролі самостійно або за допомогою карток.

Основна частина розпочинається з сигналу. У цій частині ларпінгу важливо відпрацювати такі поведінкові та соціальні дії, як:

- вітання;
- запит товару;
- вибір продуктів на полиці;
- очікування в черзі;
- рахування грошей чи використання банківської картки;
- отримання чеку;
- пакування покупки;
- подяка.

Дитина у ролі продавця озвучує ціну, допомагає знайти товар, підказує правильні фрази (за потреби). «Касир» приймає «оплату», видає чек, запитує «Чи потрібен пакет?». Діти поступово починають ініціювати комунікацію самостійно – через слова, жести або картки.

У формуванні, розвитку та корекції соціальних навичок у дітей з РАС методом соціального ларпінгу важливу роль відіграє педагог. Він виконує роль ненав'язливого фасилітатора: допомагає, коли дитина «застрягає», дає короткі підказки («подивись на цінник», «тепер зроби крок уперед», «скажи – будь ласка»), але не перебирає на себе активну роль.

За необхідності педагог може змінити сценарій. Наприклад, може з'явитися «клієнт, який поспішає», «товар, який закінчився», «знижка» тощо. Такі дії розширюють спектр соціальних реакцій у дітей з аутизмом.

В роботі з учнями з РАС доречно використовувати індивідуальний підхід. Для сенсорночутливих дітей бажано зменшити кількість звуків, використовувати приглушене світло. Немовленнєві діти можуть використовувати картки PECS або використовувати вказівні жести тощо.

Під час симуляції можливі короткі паузи («стоп-час»), щоб дитина могла відновити емоційний баланс.

Про закінчення соціального ларпінгу педагог повинен повідомити дітям сигналом. Як правило це той самий сигнал, який інформував дітей про початок симуляції. На заключному етапі діти повертаються до «реальної» ролі, прибирають зони, складають товари та реквізит у контейнери з наліпками.

Аналітична частина складається з обговорення симуляції. Як правило використовуються питання:

- що сподобалося?
- що було складним?
- у кого роль вийшла найкраще?
- що спробуємо наступного разу?

За бажанням дитина може намалювати свій «магазин» або відобразити у ліпленні товар, який «купувала».

Висновки. Таким чином, соціальний ларпінг є дієвим інструментом розвитку соціальної компетентності в дітей з аутизмом у закладах освіти, що поєднує елементи творчої драми, ігрової терапії та тренінгових методик. Він дозволяє дітям з РАС опановувати важливі соціальні ролі та дії. Успішність застосування методу залежить від ґрунтовної підготовки, чіткого сценарного алгоритму, адаптації виду діяльності до індивідуальних можливостей дітей та систематичного повторення ситуацій.

Література:

1. Arda Tuncdemir, T. B. The power of creative drama: integrating playful learning approaches in teacher education. Research in Drama Education. *The Journal of Applied Theatre and Performance*. 2025. p.p. 1–22.
2. Bowman S. L. The Functions of Role-Playing Games: How Participants Create Community, Solve Problems and Explore Identity. McFarland. 2010. 216 p.
3. Henriksen T. D. Moving Educational Role-Play Beyond Entertainment. *Teoría de la Educación en la Sociedad de la Información*. 2010. Vol. 11 (3). p.p. 226–262.
4. İçyüz B. S., Efiļti E., İçyüz R. The effect of creative drama on the development of social skills of children with autism in Turkey: a mixed-method research. *Revista Universidad y Sociedad*. 2022. Vol. 14. p.p. 554–563.
5. Wilde J. Interventions for children with anger problems. *Journal of Faculty of Educational Sciences Ankara University*. 2006. Vol. 39. p.p. 135–152.
6. Бобер А. В., Косенко Ю. М. Використання дидактичних ігор при проведенні корекційно-розвиткових занять з розвитку мовлення у інклюзивно-ресурсних центрах з дітьми, які здобувають освіту на індивідуальній формі навчання (педагогічний патронаж). *Inclusion and Diversity*. 2024. Спецвипуск. С. 5–9.
7. Косенко Ю. М. Активізація мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра методом сенсорної інтеграції. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2025. Том 13. № 4. С. 31–39.
8. Косенко Ю. М., Бобер А. В. Адаптація та модифікація навчання учнів з інтелектуальними порушеннями в умовах інклюзивного класу. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2024. Т. 12. № 10. С. 27–34.
9. Мороз С. В. Роль гри в соціалізації дитини дошкільного віку. *Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : збірник наукових праць*. Полтава: ФОП Цьома С.П., 2019. Вип. 3. С. 130–134.
10. Недозим І. В. Учні початкових класів із розладами аутистичного спектра : навчання та розвиток. Харків, Ранок. 2020. 96 с.
11. Суменко Т. Ю. Соціальний ларпінг як авторський метод формування соціальної компетентності дітей зі складними порушеннями розвитку. *ScienceRise: Pedagogical Education*. 2024. № 1. С. 22–30.

References:

1. Arda Tuncdemir, T. B. (2025). The power of creative drama: integrating playful learning approaches in teacher education. Research in Drama Education. *The Journal of Applied Theatre and Performance*. p.p. 1–22. [in USA].
2. Bowman, S. L. (2010). The Functions of Role-Playing Games: How Participants Create Community, Solve Problems and Explore Identity. McFarland. 216 p. [in USA].
3. Henriksen, T. D. (2010). Moving Educational Role-Play Beyond Entertainment. *Teoría de la Educación en la Sociedad de la Información*. Vol. 11 (3). p.p. 226–262. [in Spain].
4. İçyüz, B. S., Efiļti, E., İçyüz, R. (2022). The effect of creative drama on the development of social skills of children with autism in Turkey: a mixed-method research. *Revista Universidad y Sociedad*. Vol. 14. p. p. 554–563. [in Turkey].
5. Wilde, J. (2006). Interventions for children with anger problems. *Journal of Faculty of Educational Sciences Ankara University*. Vol. 39. p.p. 135–152. [in Turkey].
6. Bober, A., Kosenko, Yu. (2024). Vykorystannia dydaktychnykh ihor pry provedenni korektsiino-rozvytkovykh zaniat z rozvytku movlennia u inkliuzyvno-resursnykh tsentrakh z ditmy, yaki zdobuvaiut osvitu na indyvidualnii formi navchannia (pedagogichnyi patronazh) [The use of didactic games when conducting correctional and developmental classes on speech development in inclusive resource centers with children who receive education in an individual form of education (pedagogical patronage)]. *Inclusion and Diversity. Spetsvypusk. [Special issue]*. p.p. 5–9. [in Ukrainian].
7. Kosenko, Yu. (2025). Aktyvizatsiia movlennievoi diialnosti ditei doshkilnoho viku z rozladamy autystychnoho spektra metodom sensornoi intehtratsii [Activation of speech activity of preschool children with autism spectrum disorders by the method of sensory integration]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*. Vol. 13. № 4. p.p. 31–39. [in Ukrainian].
8. Kosenko, Yu. M., Bober, A. V. (2024). Adaptatsiia ta modifykatsiia navchannia uchniv z intelektualnymy porushenniamy v umovakh inkliuzyvnoho klasu [Adaptation and modification of teaching of students with intellectual disabilities in inclusive classroom conditions]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*. Vol. 12. № 10. p.p. 27–34. [in Ukrainian].

9. Moroz, S. V. (2019). Rol hry v sotsializatsii dytyny doshkilnoho viku [The role of play in the socialization of a preschool child]. *Doshkilna osvita u suchasnomu sotsiokulturnomu prostori : zbirnyk naukovykh prats – Preschool education in the modern sociocultural space: collection of scientific works*. Poltava: FOP Tsoma S.P. Issue 3. p.p. 130–134. [in Ukrainian].

10. Nedozym, I. V. (2020). Uchni pochatkovykh klasiv iz rozladamy autystychnoho spektra : navchannia ta rozvytok [Primary school students with autism spectrum disorders: education and development]. Kharkiv, Ranok. 96 p. [in Ukrainian].

11. Sumenko, T. Yu. (2024). Sotsialnyi larpinh yak avtorskyi metod formuvannia sotsialnoi kompetentnosti ditei zi skladnymy porushenniamy rozvytku [Social larping as an author's method of forming social competence of children with complex developmental disorders]. *ScienceRise: Pedagogical Education*. № 1. p.p. 22–30. [in Ukrainian].

Дата першого надходження рукопису до видання: 14.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 10.12.2025

Дата публікації: 24.12.2025